

اولین هنرستان ایران با ۱۰۳ سال تلاش مستمر

گزارش: علی محمد بخشوده - نصراله دادار

اشاره

اکنون دارای ۱۸۰۰ هنرجوست. «هنرستانی» که ۴۰ هنرجوی شهید تقدیم عرصه‌های مختلف دفاع مقدس کرد.

«هنرستانی» که فخر میهن و کشور ماست. ۱۰۳ سال پیش، در تاریخ هفدهم اردیبهشت ماه سال ۱۲۸۶ هجری شمسی (۱۹۰۷ میلادی)، «میرزا محمود خان احتشام‌السلطنه»، که مدتی وزیر مختار ایران در برلن بود، اندیشه و تفکر تأسیس این هنرستان را از آلمان به همراه خود به ایران آورد و با همکاری آن کشور آن را ساخت این هنرستان با بودجه‌ای معادل هشت هزار تومان و با نام «مدرسه ایران و آلمان» تأسیس شد.

اینجا، «اولین هنرستان فنی ایران» است؛ تهران، خیابان سی تیر، روبه‌روی کتابخانه ملی ایران، «هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی».

«هنرستانی» که بیش از یک قرن از تأسیس آن می‌گذرد. «هنرستانی» که ۱۰۳ سال پیش براساس اندیشه و تفکر بلند و ارزشمند «میرزا محمود خان احتشام‌السلطنه» پایه‌گذاری و احداث شد.

«هنرستانی» که توجه هر انسان ایران‌دوستی را به خود جلب می‌کند. هنرستانی که قامت بلند درختان تنومند و کهن سال آن بر ایستادگی و مقاومت آن در برابر فراز و نشیب‌های مختلف دوران تاریخی گوناگون به شهادت ایستاده‌اند.

«هنرستانی» که کارش را با پذیرش ۴۰ هنرجو آغاز کرد و

اولین مدیران و مدرسان هنرستان

دکتر «ولفانگ اشترونک» اولین رئیس این هنرستان و دبیر شیمی، آزمایشگاه و دروس فنی و کارگاهی آن بود.

اولین هنرستان فنی ایران، کارش را با پذیرش ۴۰ دانش‌آموز آغاز کرد.

«دکتر اشترونک»، مهندس حبیب نفیسی، مهندس آغ‌اوی، مهندس عباس شیخ، مهندس طاها زبان، مهندس مجید فریدی‌آذر، مهندس هوشنگ سینا، مهندس دولت‌زاده، مهندس علی جعفرزالی، مهندس حبیب گران‌همت، مصطفی سالار، حسن سهرابی، مهندس محمدلطفی‌نیا و مهندس عبدالحمید لذنی از جمله بزرگانی بوده‌اند که در یک قرن گذشته، مدیریت این هنرستان را بر عهده داشته‌اند.

شیخ محمد عبده تبریزی، دکتر اشترونک، دکتر تقی آرائی، نیما یوشیج، نظام‌وفا، بزرگ علوی، خلیل ملکی، مهندس حبیب نفیسی مشهور به پدر هنرستان‌های ایران محسن گرانمایه، علی‌اصغر صبا و مهندس عباس شیخ نیز از جمله استادان و مدرسانی بوده‌اند که در این هنرستان به تدریس علوم فنی و حرفه‌ای پرداخته‌اند. «مرحوم عبدالحسین میکده» اولین ناظم هنرستان و علی‌اصغر صبا هم مترجم معلمان و کارشناسان آلمانی بوده‌اند. مهندس نیو (اولین مهندس ایران)، رضا گنج‌های استاد و رئیس دانشکده فنی دانشگاه تهران، مهندس اسماعیل حسینی مخترع، کپی تراش، شهید سیدمجتبی نواب صفوی، عزت‌الله انتظامی، جلال مقامی و تعداد دیگری از مشاهیر علم و صنعت و فرهنگ کشور از دانش‌آموختگان فارغ‌التحصیلان این هنرستان بوده‌اند.

حضور معلمان آلمانی در هنرستان

از همان ابتدای فعالیت این هنرستان، معلمان برجسته‌ای برای تربیت مناسب دانش‌آموزان، به تهران آمدند. استقبال تهرانی‌ها از آموزش فرزندان‌شان در «مدرسه ایران و آلمان» آن‌قدر زیاد بود که چهار سال پس از شروع کار این هنرستان، پذیرش دانش‌آموزان به ۲۵۰ نفر در سال رسید و مدرسه در اولین جشن فارغ‌التحصیلی شاگردانش، میزبان «پرنس رویس» وزیر مختار آلمان در تهران شد.

با آغاز جنگ جهانی اول و افزایش فشار اشغالگران روس و بریتانیا در ایران، اعتبار دولت آلمان در دربار ایران کم شد و این مدرسه از سال ۱۲۹۵ برای مدتی کم رونق و تقریباً تعطیل گردید. اما چند سال بعد و پس از کودتای سوم اسفند ۱۲۹۵، هیئت وزیران ایران در جلسه شانزدهم فروردین سال ۱۳۰۰، مبلغ هزار تومان برای ترمیم و بازسازی این مدرسه تصویب کرد و برای پرداخت این رقم شرطی گذاشت که در کنار تدریس مباحث تئوریک و نظری، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هم انجام شود. از این پس، نام مدرسه به «هنرستان صنعتی ایران» تغییر یافت و برای نخستین بار، فراگیران را «هنرجو» خطاب کردند.

اگر چه گذر زمان و حوادث سیاسی و اجتماعی، نشیب و فرازهای بسیاری را برای این هنرستان رقم زده است، اما حاصل ماندگار این هنرستان، تعلیم و تربیت هنرجویانی بوده است که تأثیر به‌سزایی در رشد، توسعه و پیشرفت علمی و صنعتی و حتی فرهنگی ایران داشته‌اند.»

عنوان «ماندگار» برای اولین هنرستان فنی ایران

چند سال پیش براساس مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش، هفت مدرسه در کشور به عنوان مدرسه ماندگار معرفی شدند که هنرستان فنی شهید بهشتی تهران با ۱۰۳۳ سال سابقه از جمله مدارسی بود که به عنوان مدارس ماندگار شناخته شد. تا پیش از این، دبیرستان‌های دارالفنون، مروی و البرز در تهران به عنوان مدارس ماندگار معرفی شده بودند. اکنون تابلوی این هنرستان در خیابان سی تیر با نام «هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی» و با قدمت ۱۰۳ سال سابقه، توجه عموم مردم را به خود جلب کرده است.

پای صحبت مدیر فعلی هنرستان

هم اکنون، آقای مهندس مهدی اسماعیلی، با تحصیلات مهندسی مکانیک، مدیریت هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی را بر عهده دارد. وی پنج معاون (آموزشی، فنی، پرورشی و اجرایی) دارد. او دارای ۷۲ همکار دیگر است که اکثرشان «هنرآموز» هستند. **مهندس مهدی اسماعیلی** دربارهٔ وضع موجود این هنرستان می‌گوید: «هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی در فضایی به مساحت ۲۰ هزار متر مربع احداث شده است و دارای مجهزترین کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های آموزشی است. همچنین به سایت رایانه و شبکه و اینترنت پرسرعت مجهز است و از فضای ورزشی مناسب و کادر مجرب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برخوردار است.»
وی می‌افزاید: «این هنرستان دارای شش رشتهٔ مادر تخصصی الکترونیک، مکانیک خودرو، ساخت و تولید، الکترونیک، صنایع چوب و کاغذ و نقشه‌کشی عمومی است.»
مهندس اسماعیلی در ادامه به معرفی این رشته‌ها و توانمندی هنرستان در این رشته‌ها می‌پردازد و آن‌ها را به شرح زیر معرفی می‌کند:

۱. الکترونیک (برق)

بقاء و حیات توسعهٔ پایدار اقتصادی هر جامعه به میزان تولید انرژی الکتریکی آن کشور بستگی دارد؛ به طوری که شروع و ادامهٔ فعالیت هر واحد صنعتی، تولیدی، خدماتی و اقتصادی بدون استفاده از این انرژی میسر نیست. ارائهٔ خدمات رشتهٔ الکتروتکنیک (برق) سبب گسترش فعالیت‌های مختلف جامعه می‌شود و در اجرای همهٔ عملیات و فرایندها نقش اساسی دارد. هنرجویان این رشته در دوران تحصیل با مبانی برق، اصول اندازه‌گیری الکتریکی، سیم‌کشی ساختمان، برق صنعتی، ماشین‌های الکتریکی AD و DC، مدارهای الکتریکی، طراحی و ساخت ترانسفورماتورهای فشار ضعیف، سیم‌پیچی انواع موتورهای الکتریکی، تعمیر لوازم برق خانگی و مانند آن‌ها آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۶ واحد دروس پایه، ۲۴ واحد دروس تخصصی، ۱۱ واحد کارگاهی و ۵۱ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

- سیم‌کشی ساختمان (مسکونی، تجاری و صنعتی)؛
- سیم‌پیچی ترانسفورماتورهای فشار ضعیف؛
- نقشه‌کشی مدارهای الکتریکی؛
- تعمیر و نگهداری ماشین‌ها و سیستم‌های الکتریکی؛
- سیم‌پیچی استاتور ماشین‌های الکتریکی؛
- نصب و راه‌اندازی سیستم برق و فرمان ماشین‌های آلات صنعتی مونتاژ؛
- نصب و راه‌اندازی تابلوهای توزیع برق و فرمان الکتریکی.

۲. الکترونیک

فرآیندهای الکترونیکی در برنامهٔ توسعهٔ اقتصادی هر کشور نقش کلیدی دارد و گسترش همهٔ بخش‌ها، ارتباط دائمی با خدمات این رشته دارد. علم الکترونیک با پیشرفت برق‌آسای تکنولوژی در زمینه‌های طراحی، ساخت، بهره‌برداری، نظارت و هدایت عملیات سیستم‌ها و مکانیسم‌های رایانه‌ای، مخابراتی و اطلاعاتی نقش مهمی را ایفا می‌کند. هنرجویان در صورت ادامهٔ تحصیل در مقاطع بالاتر نیز می‌توانند در سازمان نظام مهندسی مشغول به کار شوند. هنرجویان این رشته در دوران تحصیل با مبانی برق، اصول اندازه‌گیری، الکترونیک عمومی، مدارهای الکتریکی، مبانی مخابرات، رادیو و تلفن، مبانی دیجیتال و کار در آزمایشگاه اندازه‌گیری الکتریکی و آزمایشگاه مبانی مخابرات، رادیو، آنتن مرکزی و... آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۶ واحد دروس پایه، ۲۵ واحد دروس تخصصی، ۱۰ واحد کارگاهی و ۵۲ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

- مونتاژ کار سیستم‌های پیچینگ؛
- اپراتور رادیو و تلویزیون (اتاق فرمان)؛
- نصاب ماشین‌های آلات صنعتی الکترونیک؛
- متصدی حفاظت سیستم‌های الکتریکی؛
- متصدی نگهداری خطوط برق، شبکه و تلفن؛
- نصب و راه‌اندازی تجهیزات پزشکی، مهندسی؛
- متصدی کنترل کیفیت محصولات صنعتی Q.C؛
- تعمیر دستگاه‌های مخابراتی، صوتی و تصویری.

ساخت و تولید

وقتی نام رشتهٔ ساخت و تولید را می‌شنوید، می‌توانید به ساخت هر چیزی که ساختنی است و تولید آنچه امکان تولیدش وجود دارد، فکر کنید. اما در صنعت و تولیدات صنعتی، ساخت و تولید به معنای تبدیل مواد خام به محصولات قابل استفاده است. طبیعی است که مواد خام برای تبدیل به محصولات دیگر، باید راهی طولانی را سپری کند. برش کاری، شکل دادن، مونتاژ کاری و پرداخت کاری، مراحل اصلی شکل‌گیری یک محصول هستند. همهٔ مراحل نیز به ماشین‌ها و نرم‌افزارهای پیشرفته نیاز دارند تا بتوانند به قطعات صنعتی تبدیل شوند. علاقه‌مندان به کارهای عملی و روش‌های ساخت قطعات و کار با ابزار و ماشین‌آلات در این رشته بسیار موفق‌تر از دیگران‌اند. هنرجویان این رشته در طی دوران تحصیل با محاسبات فنی، رسم فنی، طراحی قطعات مختلف صنعتی، آزمایشگاه اندازه‌گیری دقیق، جوشکاری و ریخته‌گری قطعات صنعتی، ساخت قطعات به وسیله ماشین‌های تراش، فرز و صفحه تراش آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۸ واحد دروس پایه، ۱۸ واحد دروس تخصصی، ۱۲ واحد کارگاهی و ۵۵ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

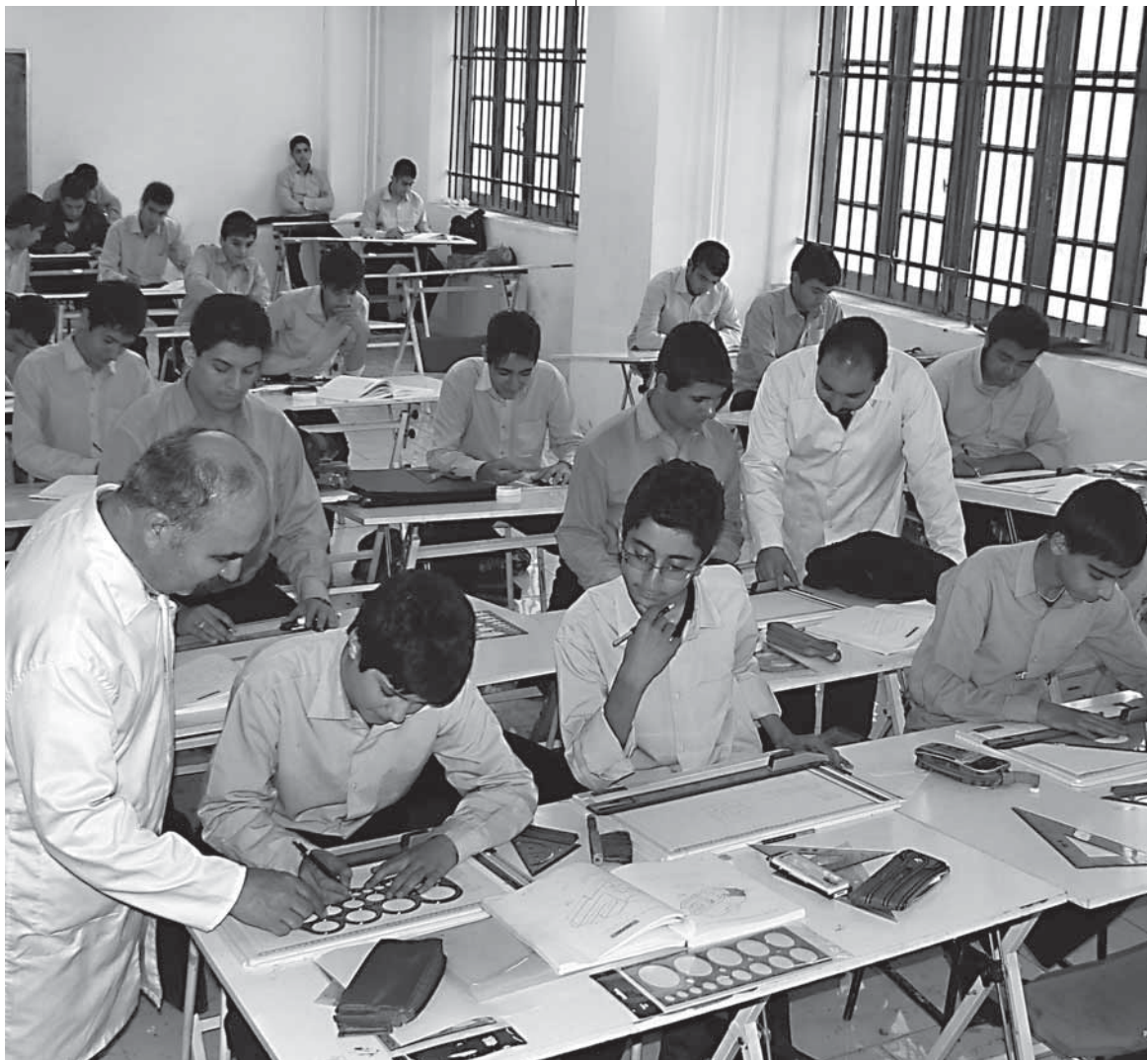
- واحدهای ساخت، نصب، تعمیر و نگهداری صنایع قالب‌سازی؛
- سرپرستی آزمایشگاه‌های اندازه‌گیری دقیق، کارگاه‌های تراش؛
- کارگاه‌های فرزکاری، کارگاه‌های ابزار تیزکنی؛
- کارگاه‌های چرخ دنده تراشی با ماشین‌های مخصوص؛
- اپراتوری ماشین‌های اتوماتیک، فرم تراش، سری تراش؛
- سنگ زنی و پرداخت سطوح.

۴. صنایع چوب و کاغذ

چوب به گواه تاریخ و آثار باستانی به جامانده از زمان‌های قدیمی در ایران و اقصی نقاط دنیا ماده‌ای بادوام شناخته شده است. به طوری که عمر قدیمی‌ترین ساختمان چوبی جهان که هم اکنون

مورد استفاده قرار می‌گیرد به حدود ۳۰۰۰ سال پیش می‌رسد. امروزه با بررسی‌های به عمل آمده، ثابت شده است که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم قریب به ۵۰۰۰ نوع محصولات و تولیدات متنوع از چوب و دیگر مشتقات آن به‌دست می‌آید. لذا با توجه به نیاز روز افزون جامعه به محصولات و مصنوعات چوب و کاغذ و فراوانی این ماده ارزشمند در کشور، موجبات ایجاد کارخانجات صنایع چوبی و نهایتاً باعث اشتغال گردیده و این رشته را از اهمیت ویژه‌ای برخوردار نموده است. هنرجویان این رشته در طی دوران تحصیل با محاسبات فنی، رسم فنی، تکنولوژی مواد، تکنولوژی سازه‌های چوبی، خواص فیزیکی و مکانیکی چوب، خشک کردن و نگهداری چوب، طراحی مبلمان، کابینت، روکش نمودن انواع سازه‌های چوبی و... آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۸ واحد دروس پایه، ۲۲ واحد دروس تخصصی، ۱۳ واحد کارگاهی و ۵۱ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

- طراحی و ساخت کابینت‌های چوبی؛
- سرپرستی کارگاه‌های صنایع چوب؛
- سرپرستی کارگاه‌های ساخت انواع مبلمان، تخت‌خواب، کمد، درهای تمام چوب، فایل و...؛
- نقشه‌کشی و طراحی سازه‌های چوبی؛
- راه‌اندازی و کار با ماشین‌آلات صنایع چوب؛
- معرق‌کار، منبت‌کار و مشبک‌کار؛
- ارزیاب محصولات چوبی - کنترل کیفیت محصولات چوبی در خطوط مختلف تولید؛
- روکش نمودن انواع سازه‌های چوبی.

رشته مکانیک خودرو یکی از رشته‌های گروه مکانیک است. در این بخش آموزش‌های مربوط به صنعت خودرو انجام می‌شود. هنرجویان این رشته باید علاوه بر علاقه، استعداد فنی و خلاقیت، از سطح علمی مناسبی در درس‌های ریاضی و فیزیک برخوردار باشند. هنرجویان این رشته در طی دوران تحصیل با محاسبات فنی، رسم فنی، سیستم‌های مولد قدرت، تکنولوژی موتورهای دیزلی و سیستم سوخت‌رسانی انژکتوری و... آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۸ واحد دروس پایه، ۲۱ واحد دروس تخصصی، ۱۰/۵ واحد کارگاهی و ۵۳/۵ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

- سرپرستی کارگاه‌های مختلف تعمیرگاه‌های مجاز؛
- تعمیرات اساسی موتورهای بنزینی؛
- تعمیرات مکانیسم تعلیق و سیستم فرمان؛
- تنظیم موتور؛
- تعمیرات جعبه دنده و دیفرانسیل؛
- تعمیرات دستگاه‌های سوخت‌رسانی موتورهای بنزینی و دیزلی؛
- تعمیرات دستگاه‌های الکتریکی خودرو؛
- تعمیرات بدنه و قفل و شیشه بالابر؛
- تعمیرات موتور سیکلت.

۵. مکانیک خودرو

با توجه به گسترش روزافزون صنایع خودرو و مرتفع کردن نیازهای حمل و نقل، تولید و نگهداری اصولی خودرو یکی از ضروریات زندگی انسان شده است. همان‌گونه که باید در چرخه تولید، خودرو کم هزینه و با بهره‌وری بالاتر تولید شود، در عرصه نگهداری و سرویس اتومبیل نیز دسترسی به متخصصان آشنا با صنعت خودرو، مجرب و توانا برای تعمیر و نگهداری اصولی آن نیازی ضروری است. بنابراین با توجه به تولید انبوه و بسیار متنوع خودرو در جهان، اهمیت رشته مکانیک خودرو بیش از پیش مشخص می‌شود.

هنرستان فنی ماندگار

۶. نقشه‌کشی عمومی

احتیاج روزافزون صنایع نوپای کشور به طراحان خوش ذوق و مبتکر برای این‌که بتوانند در جهت هم‌پایی و رقابت با محصولات مشابه خارجی برخیزند و از این راه به استقلال اقتصادی کمک کنند، مشخص‌کننده ضرورت و اهمیت این رشته است. دانش‌آموختگان (فارغ‌التحصیلان) این رشته توانایی‌های زیر را خواهند داشت

سرپرستی گروه طراحی کارخانه‌ها به عنوان مسئول طراحی یکی از شاخه‌های مختلف تولیدات صنعتی مورد استفاده زندگی، مانند وسایل خانگی، صوتی، حمل‌ونقل...

همکاری با گروه طراحی در کارخانجات صنعتی یا دفاتر خصوصی در یکی از شاخه‌های مختلف صنعتی و همکاری با متخصصان محیط زیست در مورد طراحی تولیدات مختلف صنعتی مربوطه.

هنرجویان این رشته در طی دوران تحصیل با نقشه‌کشی صنعتی، هندسه ترسیمی، محاسبات فنی، آزمایشگاه اندازه‌گیری دقیق، نقشه‌کشی به کمک کامپیوتر، جوشکاری قطعات، طراحی قطعات صنعتی و کار با ماشین‌های تراش، فرز و صفحه تراش به منظور ساخت قطعه و... آشنا می‌شوند.

به این منظور هنرجویان باید ۸ واحد دروس پایه، ۲۵ واحد دروس تخصصی، ۸ واحد کارگاهی و ۴۸ واحد دروس عمومی را بگذرانند.

فرصت‌های شغلی

- نقشه‌کشی نقشه‌های مونتاژ، نقشه‌کشی صنعتی، طراحی قالب و ماشین، سرپرستی کارگاه‌های تراش و فرز و...؛
- کنترل‌کننده کیفیت در کارگاه تولید، تراشکاری و فرزکاری صنعتی.

مهمترین مشکلات هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای

در ادامه این گزارش، از مدیر هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی سؤال می‌کنیم در حال حاضر اصلی‌ترین مشکل شما چیست؟ و او در پاسخ می‌گوید:

«نداشتن درک صحیح جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای از سوی مسئولان آموزش و پرورش، خانواده‌ها و فراگیران رشته‌های فنی و حرفه‌ای، مهم‌ترین مشکل همه هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای کشور است.»

مهندس اسماعیلی می‌افزاید: «نبودن هماهنگی و همکاری بین بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی با آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور، یکی دیگر از مشکلات آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در کشور است.»

یادمان شهدای هنرستان

هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی تاکنون بیش از ۴۰ شهید تقدیم انقلاب اسلامی و دفاع مقدس کرده است که نام شریف آن‌ها بر یادمانی که به منظور پاس‌داشت یاد و خاطر این عزیزان در وسط حیات هنرستان بنا شده، نقش بسته است.

اسامی شهدای هنرستان فنی ماندگار شهید بهشتی

۱. سید مجتبی نواب صفوی
۲. حسین رضانی
۳. جعفر کلهری
۴. ناصر کریمی
۵. ناصر خاجو
۶. عباس مداح
۷. محمد اصلانی
۸. سعید سلیمانی
۹. سهراب افسری
۱۰. محمد قدیانی
۱۱. جواد فتاح‌زاده
۱۲. احمد آجرلو
۱۳. شعبان فرجی
۱۴. مهدی صالحی
۱۵. ابراهیم قاسمی
۱۶. مهدی شهیدی
۱۷. محمد اقتداری
۱۸. منصور قدیریان
۱۹. حسین رضانی
۲۰. داود حبیبی
۲۱. اکبر هاشمی
۲۲. رضا حاجی‌زاده
۲۳. حسین ظهوریان
۲۴. محمود میرحکم
۲۵. محمدرضا احمدی
۲۶. محسن اردستانی
۲۷. سیدهادی بالغی
۲۸. اسماعیل شهیدزاده
۲۹. محمد آجرلو
۳۰. عباس قاسمی جاوید
۳۱. احمد هادی‌زاده
۳۲. محسن حبیب‌زادگان
۳۳. حمیدرضا پرتوسعد
۳۴. مجید مسلمی امیرانی
۳۵. حیدر کشاورز هدایتی
۳۶. محمدحسین صدیقی
۳۷. یوسف صالحی اصد
۳۸. عباس قاسمی آبیری
۳۹. علی قاسمی صدرآبادی
۴۰. مهرداد فسیعی انارکویی